

**ROGALAND
STATSADVOKATEMBETER**

Justis- og beredskapsdepartementet
Avdeling for kriminalitetsforebygging

DERES REF.:
24/1963 - KABU

VÅR REF.:
AMA007

DATO:
01.09.2024

Høringsuttalelse til "Forslag til endringer i straffegjennomføringsloven og forskrift om straffegjennomføring mv. (bruk av elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak i kriminalomsorgen)

INNLEDNING

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 8. mai 2024 med frist for uttalelse 2. september 2024.

Statsadvokatene i Rogaland er forelagt høringsuttalelsen til Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter, og tiltrer og deler de syn og innvendinger til noen av de foreslåtte lovendringer som der fremheves. For oversiktens og sammenhengens skyld, vil en på enkelte områder gjengi deler av nevnte høringsuttalelse. Disse avsnitt vil bli satt i kursiv. Videre vil en supplere nevnte høringsuttalelse med våre merknader.

Forslaget inneholder flere endringsforslag vi kan slutte oss til, herunder nevnes særskilt forslaget om å innføre en samlet bestemmelse for bruk av digitale kontrolltiltak ved straffegjennomføring i samfunnet, utganger og prøveløslatelse, samt forslaget om å tydeliggjøre skillet mellom hel og delvis gjennomføring av straff utenfor fengsel med elektronisk kontroll.

Straffegjennomføring hører under kriminalomsorgen og ikke påtalemyndigheten. Samtidig er adekvate strafferettslige reaksjoner en forutsetning for at strafforfølgingen skal virke preventivt og bidra til redusert kriminalitet. Det er betydelig forskjell på å gjennomføre en ubetinget fengselsstraff i fengsel, og å gjennomføre den med elektronisk kontroll i egen bolig. I denne sammenheng vil vi fremheve at måten straffen gjennomføres på, kan medføre at en ellers adekvat reaksjon ikke får den ønskede virkning.

For beskrivelse av straffens formål, vises særlig til Innst.O.nr.72 (2004-2005) Straffeloven, pkt. 5.1, der bla individualpreventive og allmennpreventive hensyn, samt hensynet til sosial ro fremheves. Straffens individualpreventive virkninger deles inn i inkapiserende, avskrekkende og forbedrende. Straffens avskrekkende virkning er også fremhevet som en allmennpreventiv virkning. Det samme ble fremholdt i Meld.St.39 (2020-2021) Kriminalomsorgsmeldingen – fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring, pkt. 2.1.

Hensett til de vesentlige utvidelsene som foreslås, synes hensynet til en mer effektiv ressursbruk å ha fått for stor plass, på bekostning av hensynet til straffens samlede formål.

UTVIDELSE AV DE RETTSLIGE RAMMER FOR SLUTT Gjennomføring

I dag kan domfelte som har gjennomført en tredel av fengselsstraffen, overføres til delgjennomføring med elektronisk kontroll i inntil 6 måneder av den resterende straffen frem til forventet løslatelse. Samtidig er det absolutt unntak for gitte lovbruddskategorier. Domfelte som er dømt for seksuallovbrudd og bestemte typer voldslovbrudd, er avskåret fra delgjennomføring.

Hva gjelder forslaget om å gjøre sluttgjennomføring til en hovedregel for tilbakeføring til samfunnet for alle som soner ubetinget fengselsstraff, er en av den oppfatning at dagens absolutte unntak for gitte lovbruddskategorier bør opprettholdes. Dette av hensyn til den allmenne rettsoppfatning og de fornærmede.

Selv om det i forslaget er presisert at sluttgjennomføring ikke skal erstatte prøveløslatelsesinstituttet, stiller en likevel spørsmål ved hvordan disse regelsett skal praktiseres ved siden av hverandre, uten å stride mot straffens formål, hensynet til de fornærmede og den allmene rettsoppfatning.

Forslaget innebærer videre at lovbruddets karakter og alvorlighet skal være en sentral del av kriminalomsorgens individuelle og skjønnsmessige vurdering av om, og på hvilket tidspunkt sluttgjennomføring vil være forsvarlig. Hensynet til fornærmedes, etterlatte og samfunnssikkerheten vil inngå i vurderingen. Dette vil være krevende og kreve ressurser fra kriminalomsorgens side, som en stiller spørsmål ved om kriminalomsorgen innehar nødvendig

kunnskap til og kapasitet til i dag. Nevnte vil slik en ser det uansett måtte innebære at sluttgjennomføring ikke vil kunne gis i alle saker, til tross for den foreslåtte hovedregel.

Når det gjelder forslaget om å utvide grensen for tillatt gjennomføringstid for sluttgjennomføring utenfor fengsel med elektronisk kontroll fra inntil 6 til inntil 12 måneder, så mener vi at en slik utvidelse i for stor grad vil kunne stride mot hensynet til straffens formål, hensynet til de fornærmede og den allmenne rettsoppfatning. For å sikre at den idømte reaksjon fortsatt står i forhold til den straffbare handling, mener vi at tillatt gjennomføringstid pr i dag ikke bør utvides.

UTVIDELSE AV DE RETTSLIGE RAMMER FOR HELGJENOMFØRING

Det er positivt at departementet i hovedsak legger opp til at dagens begrensninger for hvilke lovbrudd som kan gi grunnlag for helgjennomføring, opprettholdes, samtidig er vi svært skeptisk til forslaget om å utvide domslengden fra inntil 6 til inntil 9 måneder. Etter vårt syn bør dagens grense på inntil 6 måneder opprettholdes.

Straffens lengde gjenspeiler alvorligheten av det straffbare forhold. Vi mener av denne grunn at det bør gå en grense for hvor lange, ubetingede, fengselsstraffer som skal kunne danne grunnlag for helgjennomføring. Det vises her til forskjellen mellom å sone i fengsel og å sone med elektronisk kontroll i egen bolig. Det er ikke gitt at strafforfølgningen vil virke like preventivt og bidra til redusert kriminalitet dersom vedkommende kan forvente å sone en eventuell straff hjemme i egen bolig. Også her blir det et spørsmål hvor mye som egentlig blir igjen av den idømte fengselsstraffen.

Dersom de foreslåtte utvidelsene vedtas, vil konsekvensen bli at de som dømmes for økonomi- og vinningslovbrudd, føring av motorvogn i påvirket tilstand og overtredelser av spesiallovgivningen, vil oppleve mindre reell fengselssoning, forutsatt at de har egen bolig, ev anledning til å bo hos noen. Dette harmonerer dårlig med det faktum at det finnes forskning på at det er det sosiale fallet ved å måtte sone i fengsel som virker mest avskrekkende, og mer så jo høyere sosial status.

I så måte vises til Kriminalomsorgsdirektoratets anbefaling i rapport av 12. juli 2021, hvor dagens grense for tillatt domslengde foreslås opprettholdt. Det er pekt på at en økning av grensen utover 6 måneder vil kunne oppfattes som en uthuling av domstolens avgjørelse om ubetinget fengselsstraff. Dette gjør seg særlig gjeldende når en slik straffegjennomføringsform skal besluttes administrativt av kriminalomsorgen, og ikke av domstolen.

Selv om beregninger viser en kapasitetsmessig effekt ved en økning av grensen for tillatt domslengde, både inntil 9 og inntil 12 måneder, mener vi at den økte kapasitet og kostnadsinnsparing ikke kan forsvare en utvidelse. Særlig hensynet til domstolens avgjørelse om ubetinget fengselsstraff og den allmenne rettsoppfatning taler etter vårt syn for at dagens grense opprettholdes.

SÆRREGLER FOR UNGE DOMFELTE

Hensyntatt dagens kriminalitetsbilde, med de nasjonale utfordringer knyttet til kriminalitet blant unge under 18 år, og en økende bekymring for denne aldersgruppens potensiale til å bli utnyttet og rekruttert av kriminelle nettverk, synes forslagene premature.

De unge domfelte som er under 18 år på handlingstidspunktet, kan etter straffeloven § 33, kun idømmes ubetinget fengsel dersom det er "særlig påkrevd". Domfeltes unge alder er således hensyntatt av domstolen ved utmålingen av den konkrete straff, og retten har – om vedkommende er idømt ubetinget fengsel – funnet fengsel "særlig påkrevd". De foreslåtte utvidelsene fremstår i dette perspektiv som en omgåelse av rettens vurdering av behovet for – og følgelig en uthuling av – domstolens idømte ubetingede fengselsstraff.

Det fremstår også her som betenkelig at slik avgjørelser skal treffes administrativt av kriminalomsorgen og i strid med slutning i aktuelle dommer, hvor en som hovedregel har et bredere og mer sammensatt grunnlags materiale for å kunne treffe sin avgjørelse.

Med vennlig hilsen

Asbjørn Eritsland
Førstestatsadvokat

Arvid Malde
Statsadvokat